



UDK: 373.291

Gulnoz YAKUBOVA,
Urganch davlat universiteti o'qituvchisi
E-mail: yagulnozayakubova8024@gmail.com

Urganch davlat universiteti, "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası dotsenti, N.M.Quchqorova taqrizi asosida

INNOVATIVE APPROACH OF THE PREPARATORY GROUP EDUCATOR TO THE PROCESS OF TEACHING LITERACY

Annotation

This article explores the current issue, that is, the role of the educator as a facilitator, based on an innovative approach in the process of teaching preparatory group educators to literacy in a preschool educational organization.

Key words: Literacy training, vowel, consonant sounds, sound tallafuzi, letter, writing, graphic form.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД ВОСПИТАТЕЛЯ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ К ПРОЦЕССУ ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТЕ

Аннотация

В данной статье рассматривается актуальный в настоящее время вопрос, а именно роль воспитателя как фасилитатора, основанный на инновационном подходе к обучению грамоте воспитанников подготовительной группы в дошкольной образовательной организации.

Ключевые слова: Обучение грамоте, гласные, согласные звуки, звуковое произношение, буква, письмо, графическая форма.

TAYYORLOV GURUH TARBIYACHISINING SAVODGA O'RGATISH JARAYONIGA INNOVATSION YONDASHUVI

Annotatsiya

Ushbu maqolada hozirgi davrda dolzarb bo'lgan masala, ya'ni, maktabgacha ta'lim tashkilotida tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarini savodga o'rgatish jarayonida innovatsion yondashuvga asosan tarbiyachining fasilitator sifatidagi o'rni o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Savodxonlikka o'rgatish, unli, undosh tovushlari, tovush tallafuzi, harf, yozuv, grafik shakl.

Kirish. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jamoalarining vazifasi faqat tarbiyalanuvchilarni o'qitish va tarbiyalashdan iborat emas, balki ularga beriladigan ma'lumotlarni innovatsion yondashgan holda yetkazib berishdir. Yosh avlodni kelajakda qanday inson bo'lib yetishishi uning tayyorlov guruhlarida olgan puxta bilimi-yu, ta'lim-tarbiyasiga bog'liq. Bolalikda olgan bilim qanchalik pishiq puxta bo'lsa, u shunchalik mustahkam sinovlarga bardoshli bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Hozirgi paytda dunyo miqyosida raqobat qanday keskin tus olib borayotganini hammamiz ko'rib turibmiz. Bu shiddatli raqobatga faqat zamonaviy ilm-fan, yuqori texnologiyalar va innovatsiya yutuqlarini keng joriy etish orqali munosib javob bera olamiz", - degan fikrlari katta ahamiyat kasb etadi[1].

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida" gi Qonunining 8-moddasi "Maktabgacha ta'lim va tarbiya" deb nomlangan va unda quyidagilar keltirilgan:

Maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni o'qitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, ma'naviy-axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o'rta ta'limga tayyorlashga qaratilgan ta'lim turidir.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim va tarbiya olti yoshdan yetti yoshgacha bo'lgan bolalarni boshlang'ich ta'limga bir yillik majburiy tayyorlashni ham nazarda tutishi keltirilgan[7].

Adabiyotlar tahlili. Pedagogik texnologiyaning mohiyatini anglab yetsak, tarbiyachining innovatsion faoliyatga yondashuvi quyidagilar bo'yicha belgilanadi:

Akmeologiya
Aksiologiya
Kreativlik
Refleksiya

Biz yuqoridagilarni tayyorlov guruh tarbiyachisi faoliyatiga bog'lagan holda tahlil qilib chiqsak.

Akmeologiya tarbiyachilik kasbini eng oliy qadriyat deb qarash. Tarbiyachilarni ta'lim jarayonini eng qadrli kishilari sifatida qabul qilish. Haqiqatan ham hech qaysi kasb egasiga tayyorlov guruh tarbiyachisi kabi eng qalbi toza, beg'ubor farzandlar bilan ishlash baxti nasib qilmaydi.

Aksiologiya eng gullagan davr. Tayyorlov guruh tarbiyachisi hech bir akademik, olim, o'qituvchi, chevar, shifokor, barcha-barcha kasb egasini yodidan hech qachon chiqmaydi. Tayyorlov guruh tarbiyachisining mehnati kelajak avlod hayotida muhim ahamiyatga ega.

Kreativlik ijodiy yondashuv. Tayyorlov guruh tarbiyachisihar bir mashg'ulotga ijodiy yondashsagina, oz vaqt ichida ko'zlangan maqsadiga erishishi, bolalalarni ta'lim-tarbiya jarayoniga qiziqishlarini orttirish va qobiliyatli tarbiyalanuvchilarni aniqlash uchun zamin yaratishi mumkin.

Refleksiya -"ortga qaytish" degan ma'noni anglatadi. Tayyorlov guruh tarbiyachisi har bir ta'lim-tarbiyaga doir faoliyatni tahlil qilib borsagina ijobiy natijalarga erishishi mumkin. Shu o'rinda K.D.Ushenskiyning quyidagi fikrini o'rgansak:

Tadqiqot metodologiyasi. «Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosi» hamda uni hayotga joriy qilish to'g'risidagi qonun va qarorga o'zgarishlar kiritilishi savod chiqarishda ya'ni o'qish-yozishga o'rgatishda ancha qulayliklarga olib keldi. Chunki kirilidagi 35 harf o'rninga 26

harf, 3 nutq tovushi (ng, ch, sh) harf birikmasi, hammasi bo'lib 29 ta harf va "tutuq" belgisi qabul qilindi. Shu harflarning 6 tasi unli tovushni, 24 tasi undosh tovushlarni bildiradi. Kirilidagi 10 ta unli harf 6 taga keltirildi

So'nngi yillarda qayta nashr qilingan «Alifbo» mashg'ulotligini yaratilishida harflar berilishini tartiblashda ilmiylikka yondashilgan. Birinchi navbatda sonor tovushlari bergan. Chunki sonorlar yarim unlidir. Savod o'rgatishning boshlang'ich kunlarida birinchi bo'g'in birinchi so'z o'qilishida tarbiyalanuvchidan bo'g'inlab o'qish talab qilinadi. Dastlabki bo'g'in hosil qilinishda ochiq bo'g'in hosil qilinganda undoshni cho'zib talaffuz qilishga to'g'ri keladi: nno, mmo, nina-mana (shuning uchun dastlab portlovchini berib bo'lmaydi). Ikkinchi navbatda sirg'aluvchilarni, uchinchi navbatda portlovchilarni, oxirida affikatlarni berish ma'quldir.

Tahlillar va natijalar. Tovush savod o'rgatishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Savodga o'rgatish davrida so'z va bo'g'inlarni tovush tomonidan analiz va sintez qilish, tovush va ularning artikulyatsiyasini analiz qilish mashqlari o'tkaziladi, diksiya (ravshan, burro gapirish) ustida ishlanadi, logopedik ishlar olib boriladi. Bundan tashqari savodga o'rgatish jarayonida tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilariga unli va undosh tovushlar haqida, ularni bir-biridan farqi borligi, unli va undosh tovush ekanligi haqida tushuncha beriladi.

Analitik-sintetik (tovush-tarkib) tovush metodiga K.D.Ushinskiy asos solgan bo'lib, S.P. Redazubov tomonidan mukammal ishlangan. Bu usul o'zbek olimlaridan K. Abdullayeva, K.Qosimova, Y.Abdullayeva tomonidan yoritilgan. Bu metod hozirgi kunga qadar ancha takomillashdi. Tahlil- tarkib tovush metodi deganda nutqdan gapni, gapdan so'zni, so'zdan bo'g'inni, bo'g'indan so'z, so'zdan gap, gapdan nutq anglashiladi.

Tayyorgarlik davriga doir mashg'ulot ishlanmalar.

1-Mavzu: Alifbe mashg'ulotligi, mustaqillik bayrami, bilimlar kuni va o'quv qurollari.

Mashg'ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Tarbiyalanuvchilar bilan salomlashib, ular bilan tanishib chiqiladi va albatta ularning 1-guruhga qadam qo'yganliklari va prezident sovg'asini olganliklari bilan tabriklanadi.

Yangi mavzu bayoni: Tarbiyalanuvchilarga Alifbe kitobini ko'rsatib sumkalaridan huddi shu kitobni olishlari

aytiladi, bolalar diqqati kitobga qaratilib, u quyidagicha tushuntiriladi: Tarbiyalanuvchilar qaranglar bu Alifbe kitobi. Uning ustki jildidagi bolalarni ko'ryapsizlarni, ularning qo'lida "Ertaklar" nomli kitob bor ekan. Bu kitobni o'qish uchun ular harflarning hammasini o'rganib, harflar pog'onasidan eng yuqoriga chiqdilar va bemaol o'zlari kitob mutolaa qilish darajasiga yetishdilar. Agar sizlar ham bu kitobni mukammal o'rgansangiz, kelajakda quyoshli O'zbekistonimizning mana bunday ko'rkam binolarida ishlaysizlar. Kabutarlarni ko'rayapsizmi? Ular tinchlik ramzidir. Agar biz bu kitobni o'rganib ilmi bo'lsak va kelajakda vatanimizga xizmat qilsak, osmonimiz doimo musaffo, yurtimiz tinch bo'ladi. Hattoki biz bu kitobni o'rganib, kelajakda olim bo'lib, mana bunday robotlarni ham yarata olamiz.

Kitobimizni 1-sahifasini ochamiz. Hammamiz bilamizki, 1-sentabr biz uchun eng ulug' bayramlardan biri bo'lmish Mustaqillik bayrami. Bu bayramni vatanimizning har bir shahar va qishloqlarida ulkan tantana bilan nishonlaymiz. Bu sahifadagi rasmga qaraydigan bo'lsak, bu yerda mustaqillik maydoni, vatanimiz bayrog'i hamda mehmondo'st xalqimizning bayramni ulkan tantana bilan nishonlayotganliklarini ko'ramiz.

Tarbiyalanuvchilar toliqib qolmasliklari uchun dam olish daqiqasi o'tkaziladi:

(Qo'llar harakatda)

Daraxt tikka o'sadi

Barg yozadi yoniga

Quyoshjondan nur olib

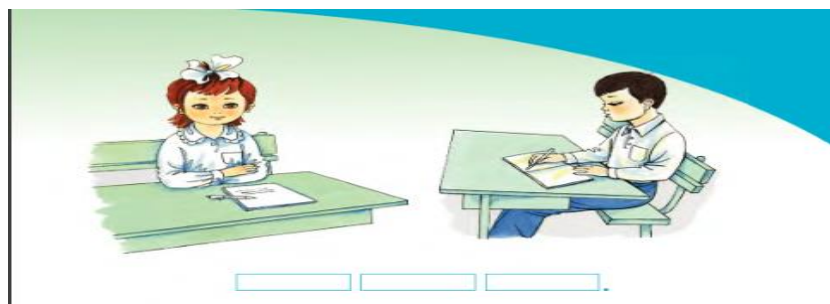
Yerga soya soladi

Mavzu tushuntirilishda davom etiladi:

Aytinglarchi bolalar bilimlar kuni qachon? (2-sentabr)

To'g'ri bolajonlar bilimlar kuni 2-sentabr. Bu kunning bunday atalishining boisi shuki, biz 2-sentabr kuni bilim maskani bo'lmish MTT ning tayyorlov guruhlariga qadam qo'yamiz. Ota-onalar, ustozlar, tarbiyalanuvchilar MTT ning tayyorlov guruhlariga keladilar va birinchi qo'ng'iroq nishonlanadi.

Bolajonlar kitobning bu sahifasida Hilola bizga partada qanday o'tirishni va Sobirjon yozayotganda o'zini qanday tutish kerakligini o'rgatayapdilar. Qani bolajonlar partada qanday o'tirish kerak ekan? Sizlar ham ulardek o'tirsangiz qomatingiz chiroyli, gavgangiz tik va ko'zingiz ravshan bo'ladi.



Rasmning ostida uchta katakcha bor ekanmi? Qani kim bu katakchalarga mos gap tuza oladi?

Sobirjon daftarga yozayapdi.

Hilola to'g'ri o'tiribdi.

To'g'ri bolajonlar, endi hammamiz rasmga qaraymiz. Bu yerda nimalar tasvirlangan ekan? (o'quv qurollari)

Bu o'quv qurollari ostidagi katakchalarni ham birgalikda mos harflar bilan to'ldiramiz va ularni chapak yordamida bo'g'inlarga ham ajratib ketamiz:

1-da 5ta katakcha bu sum-ka (2bo'g'in)

2-da 5ta katakcha bu ki-tob (2bo'g'in)

3-da 6ta katakcha bu daf-tar (2bo'g'in)

4-da 5ta katakcha bu ruch-ka (2bo'g'in)

5-da ham 5ta katakcha bu qa-lam (2bo'g'in)

Mustahkamlash: Qani bolajonlar bu yerda tasvirlangan o'quv qurollaridan boshqa yana qanday o'quv qurollari mavjud ekan? Men ko'rsataman sizlar nomini aytasizlar va o'zingiznikini qo'lingizga olasizlar: o'chirgich, chizg'ich, uchlagich...

Baholash: mashg'ulotda faol qatnashgan tarbiyalanuvchilar shirinlik bilan taqdirlanadilar.

Uyga topshiriq berish: ko'proq o'quv qurollari nomini topib kelish.

Mavzu: Oo harf-tovushi bilan tanishtirish

Maqsad:

tarbiyalanuvchilar –
– unli harflar guruhiga kiruvchi Oo harf-tovushi bilan tanishadilar;

-O tovushli so'zlarni tahlil qilishni bilib oladilar;

-O tovushini so'zning boshida, o'rtasida, oxirida kelishi mumkinligini bilib oladilar;

- do'stona bir-birlarini qo'llab-quvvatlashga odatlanadilar;

- mayda qo'l motorikasini rivojlantiradilar.

Kerakli jihozlar:

"Laylakvoy" media mahsuloti, rasmlar, rasmiy alifbo, rangli qalam, kitob maketi, so'zlar uchun moslashtirilgan

kartochkalar, unli tovush belgisi bor kubik (), kesma harflar, ish daftari, rangli iplar, ruchka yoki flomasterlar, AKT.

Mashg'ulot metodi: Muzyorar mashqi: "Bir-birimizga ezgu so'zlarimizni aytamiz", analiz-sintez, suhbat, nafas Tarbiyachiga eslatma.

O tovushini talaffuzida quyidagi holat yuz beradi: Lablar aylana shaklida (dumaloqlangan) va bir oz oldinga chiqadi, tishlar dumaloqlangan lablar bilan bekiladi, til ildizi bir oz yuqoriga ko'tariladi, yumshoq tanglay tomoqning orqa devoriga siqilgan bo'lib, burun yo'llarini yopib turadi, havo oqimi og'iz bo'shlig'i orqali o'tib ketadi, tovush boylamlari bog'langan bo'lib, tebranadi va tovush hosil bo'ladi.

Tarbiyachi tarbiyalanuvchilarga unli tovushlar to'siqqa uchramasligi, cho'ziq aytilishi va unli tovushlarni qizil rangda belgilanishini (qizil kvadrat shaklni ko'rsatiladi) aytadi.

Bolalarga O tovushi bilan boshlanadigan bir necha buyum rasmiy kartochka orqali ko'rsatiladi va birga talaffuz qilinadi va ularga O tovushi bilan boshlangan so'zlar qatori tuzish uchun "Zanjir" o'yin o'ynaladi (bolalar koptokni bir-birlariga uzatib o'ynaydilar).

Unda bolalar doira bo'lib turib oladilar va birinchi bola O tovushi bilan boshlanadigan so'z aytadi ikkinchi bola boshqa shunday so'z aytadi va o'yin shu tariqa yana birinchi bolaga qaytib kelgunga qadar davom etadi. Masalan: Olma, olcha, olxo'ri, ona...kabi

Tarbiyachi "Zanjir" o'yinidan so'ng tarbiyalanuvchilarga O tovushining xususiyatlari haqida savol-javob o'tkaziladi.

Bolalar javoblari tinglangandan so'ng O harfi "Laylakvoy" media mahsulotidan ko'rsatiladi. Bunda O harfining shaklini eslab qolishlariga alohida e'tibor beriladi.

O harfi kitobga joylab qo'yiladi. (kitob maketiga O kesma harfi yopishtiriladi.)

Quvnoq daqiqa

"Mevalar salati" o'yini:

Bolalar doira bo'lib o'tiradi. Boshlovchi har bir bolaning qulog'iga uchta mevaning nodaqiqai aytib chiqadi (olma, olcha, olxo'ri). Boshlovchi qaysi mevaning nomini aytsa, o'sha mevalar joyini almashtiradi yoki boshlovchi "Mevalar salati" desa hamma bolalar joylarini almashtiradilar, o'z joyiga o'tira olmagan bola boshlovchi bo'ladi.

Amaliy ish.

Tarbiyachi bolalarga katta bosma O harfini doskada chizib ko'rsatib beradi. Tarbiyachi ko'rsatib bergan namunaga qarab bolalar rangli iplardan katta O harfini yasaydilar. Ish yakunida tarbiyachi bolalarga O harfi haqida quyidagi quvnoq she'rni aytib berishi mumkin.

G'ildirakka qarasang

"O" harfini ko'rasan

Bu harfda burchak yo'q

Shuning uchun dumaloq.

Tarbiyachi bolalardan ikkita bosh va ko'rsatkich barmoqlari bilan bosh "O" harfini yasab ko'rsatishlarini so'rashi mumkin. (Tarbiyachi namuna ko'rsatadi).

mashqi, ta'limiy o'yinlar: "Ortiqchasini top", "Zanjir", amaliy ish.

Mashg'ulotning borishi:

Tashkiliy qism: 3-5 daqiqa

Muzyorar mashqi: "Ezgu so'zlar"

Tarbiyachi guruh tarbiyalanuvchilarni doira bo'lib qo'llarini ushlab turishlarini va yonidagi o'rtog'iga bitta ezgu so'zni aytishlarini so'raydi. (bolalar bir-biriga "sen yaxshisan", "sen quvnoqsan", "sen tirishqoqsan", "sen ozodasan", "sen zo'r rasm chizasan" kabiezgu so'zlarini aytishlari mumkin).

2. Asosiy qism: 20 daqiqa

Tarbiyachi "Laylakvoy" media mahsulotidan ekranda O tovushi bor olma rasmini ko'rsatiladi, tarbiyalanuvchilar uning nomini so'zni aytadilar. Tarbiyachi O tovushini cho'zib (o-o-o-ol-ma) aytadi va qaysi tovushni cho'zib aytayotganligini tarbiyalanuvchilardan so'raydi.

Amaliy masq.

Tarbiyachi O unli ishtirok etgan bir necha so'zni bo'g'inlarga bo'lib (Ol-ma, ol-cha, ol-ma-xon, oy-mo-mo, o-lov, bol-ta, to-vuq) aytadi. Bolalar aytilgan so'zdagi bo'g'inda O unli ishtirok etgan bo'lsa O harfni baland ko'taradilar.

Mashg'ulotga faol qatnashgan bolalar rahbatlantiriladi.

Ish daftari bilan ishlash

Tarbiyachi ish daftarida berilgan topshiriqlarni tushuntiradi, bolalar daftarlarida mustaqil ravishda vazifalarni bajaradilar.

Topshiriqlar:

1. Namunaga qarab Oo harfining bosma shaklini yozing.

2. O harfi so'zning boshida kelgan rasmlarni chiziq bilan birlashtiring.

3. So'zlarni bo'g'inga bo'ling. O tovushi o'mini qizil rangga bo'yang.

4. So'zlarni qarsak chalib bo'g'inlarga bo'ling va nechta bo'g'in borligini aniqlang. Bo'g'inlar sonini aylana ichiga yozing.

Yakuniy qism: 5 daqiqa.

Tarbiyachi bolalar bilan yakunlovchi suhbat olib boradi:

- Mashg'ulotda sizga nimalar yoqdi?

- Bugun qaysi harf bilan tanishdik?

- O harfining necha xil shakli bor ekan? (Bosh va kichik, bosma shakli)

- So'zlarni bo'g'inga qanday bo'ldik?

- Bitta bosh va ko'rsatkich barmog'ingiz bilan kichik "o" harfini yasab ko'rsating.

Xulosa. Innovatsion faoliyatga bo'lajak tayyorlov guruh tarbiyachilari oliy o'quv yurtidagi ta'lim predmetlari, amaliyotlar natijasida tayyorlanib boriladi. MTT ning tayyorlov guruhlaridagi tayyorlov guruh tarbiyachilari esa malaka oshirish, o'z ustida ijodiy izlanishlari orqali innovatsion faoliyat, uning maqsad va vazifalarini anglab borishadi. Demak, har bir pedagog innovatsion faoliyatga ham nazariy, ham amaliy jihatdan tayyorlanib borishi lozim. Xulosa qilib aytganda, tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarini savodga o'rgatish jarayonini fasilitator sifatida tashkillash zamon talabidir.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev SH.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.

2. Abdullayeva Q. va boshqalar. "Savod o'rgatish darslari." T., "O'qituvchi ", 2012 y.
3. G'afforova. T. Shodmonov.E. "Ona tili" 1-sinf darsligi. "Sharq" Toshkent-2014y.
4. Gafforova T., Gulomova H, Eshturdiyeva. M "1-sinfda savod darslari" Toshkent, 1998 y.
5. Qosimova K., Matjonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi.T., TDPU. 2008
6. Safarova R., Inoyatova M., Shokirova M., Shermamatova L. "Alifbe" 1-sinf uchun darslik. Toshkent "Ma'naviyat"-2013y.
7. <https://lex.uz/docs/-5013007>